

HET SUCCES- VOLLE MUILTJE

Francis Kerckhof

Het zou de titel van een sprookje kunnen zijn. Maar dat is het niet, eerder de titel van een nachtmerrie, zeker voor schelpdierkwekers.

Het muiltje scoorde hoog bij de Grote Schelpenteldag van 19 maart 2022. Met 252 verzamelde exemplaren haalde het een twaalfde plaats onder de meest gevonden soorten aan onze kust. Misschien heb je ze al wel gezien, stevig vastgehecht op je mossels of aangespoeld op het strand. Het muiltje ziet er niet meteen uit als een zeeslak. Het diertje heeft een stevige ovale gewelfde schelp, nauwelijks spiraalvormig, met een patroon van bruine strepen op een bleke ondergrond. Bij losse muiltjes zie je aan de open onderkant een witte plaat. Dat maakt dat de schelp inderdaad gelijk op een muiltje – een pantoffel.

Net als de Amerikaanse zwaardschede (GR 18) is het muiltje een immigrant uit Amerika en hier al even succesvol, zo niet succesvoller. Deze exoot kwam hier terecht met oesters – ingevoerd als surrogaat voor de inheemse Europese platte oester waar het erg slecht mee ging. De Amerikaanse oesters, die konden hier niet aarden. Het muiltje, dat per ongeluk meeliftte, die kon dat wel. Het groeide in geen tijd uit tot een echte pestsoort.

REDENEN VAN HET SUCCES

Muiltjes hebben een vaste ondergrond nodig, maar verder zijn ze niet kieskeurig. Ze vestigen zich zowel op stenen, schelpen als soortgenoten. Dikwijls vind je ze in grote aantallen op en boven elkaar, en vormen ze kettingen tot wel 20 exemplaren.

Binnen zo'n ketting is het onderste dier stevast een vrouwtje en het bovenste mannelijk. Daartussen zijn de dieren in verschillende mate tweeslachtig, mannetje en vrouwtje tegelijkertijd dus. De individuen in eenzelfde keten planten zich onderling voort door directe bevruchting. Ze doen dit meerdere keren per jaar, waarbij een mannetje verschillende vrouwtjes kan

bevruchten dankzij een onevenredig lange penis. Daarnaast doet het vrouwtje aan broedzorg en houdt de bevruchte eitjes een maand onder haar schaal. Dat verhoogt de overlevingskansen van de talrijke larven. Verder past de soort zich bijzonder goed aan verschillende milieus aan, groeit snel en kan wel 7-10 jaar oud worden. En wat meer is, het muiltje kende hier bij vestiging geen natuurlijke vijanden. Bepaalde visserijactiviteiten, zoals het dreggen naar ingegraven schelpdieren, dragen bij tot een versnelling van de uitbreiding van muiltjes. Wat na het dreggen terug in zee gaat, helpt de verspreiding van de volwassen broedende muiltjes.

PROBLEMEN

Omdat de oudere individuen dienen als ondergrond voor de jongere, kunnen muiltjes geleidelijk aan ware tapijten vormen. Die kunnen meerdere hectaren bedekken, zelfs op zachte bodems. Gevolg: gigantische hoeveelheden muiltjes kunnen de dreggen, gebruikt voor het opvissen van bijvoorbeeld sint-jacobsschelpen, verstoppert. Daarnaast vestigen de larven zich ook in grote aantallen op allerlei gekweekte soorten waarmee ze concurreren voor plaats en voedsel.

Dat het muiltje een echte lastpost kan zijn, dat weet de oesterkweker maar al te goed. De laatste kweker die destijds in de jaren

De onderkant van een muiltje toont waaraan deze soort zijn naam te danken heeft. (VLIZ)

Vaak zitten er meerdere muiltjes, tot twintig stuks, bovenop elkaar, een heuse muiltjesflat. © WoRMS, Filip Nuytens

1960, in de Spuikom van Oostende poogde om inheemse platte oesters op te kweken, zag het met lede ogen aan. Het muiltje vestigde zich overal en concurreerde lustig met de oesters. Dat zorgde voor hallucinante beelden van een Spuikom bezaaid met muiltjes en bijna geen oesters.

HET “NEUKENDE MUILTJE”

Zo werd het muiltje opgevoerd in een strandgids van een gereputeerde Nederlandse wetenschapsjournalist. Dat zou namelijk de betekenis zijn van het tweede deel van zijn wetenschappelijke naam *Crepidula fornicata* ('fornicula' - ontucht). Die zou verwijzen naar het bijzondere seksleven van het muiltje en zijn grote aantallen nakomelingen. Die verklaring kom je veel tegen en lijkt aannemelijk. Nu waren de oude naamgevers niet vies van enige dubbelzinnigheid. Echter, destijds kenden ze het intieme leven van het muiltje nog niet. De waarheid is prozaïscher. De wetenschappelijke naam verwijst gewoon naar de gebogen ('fornix') vorm van de schelp die op een kleine slipper ('Crepidula') lijkt. Of hoe een dubieuze verklaring je een kwalijke reputatie kan bezorgen...

VALT ER TOCH NOG IETS NUTTIGS TE DOEN, MET AL DIE MUILTJES?

Vermalen als meststof is een van de mogelijke toepassingen. En als voedsel? Ik vrees dat het muiltje daarvoor veel te algemeen is. Was het dier zeldzaam en moeilijk te bemachtigen, ja dan had het kunnen belanden op het menu van klasse restaurants. Onder een exclusief sausje is elk taai stukje eiwit een delicatessie. Hoewel, in een zak diepgevroren sea food kan het zeker wel terecht, tussen de andere ondefinieerbare brokjes eiwit. Muiltjes straks op je pizza? Smakelijk.